

te geven hoe de schuld van de cliënt was opgebouwd, wordt niet gedeeld. Ook de zienswijze van WUH dat de strekking van de boekenclausule impliceert dat mevrouw Honig zich niet aan haar betalingsverplichting kan onttrekken door steeds maar vragen te stellen over de eindafrekening, wordt niet gevolgd. De bank kan zich dus niet aan zijn verplichting tot rekening en verantwoording onttrekken door zich te verschuilen achter de boekenclausule. De Hoge Raad relativeert bovendien de werking van het boekenbeding. De bewijslast dat de opgave juist is berust niet op de cliënt maar op de bank.

Tot slot

Interessante vragen zijn hoever de bank moet gaan om zijn informatieverplichting na te komen alsmede of de verplichting tot rekening en verantwoording kan worden uitgesloten. Deze laatste vraag moet ontkennend beantwoord worden. Opgemerkt moet worden dat de regeling van de opdracht ingevolge art. 7:400 lid 2 BW een bijzonder zwakke vorm van regelend recht bevat. Partijen kunnen naar de letter van art. 7:400 lid 2 BW de informatieplicht uitsluiten dan wel beperken. Analooq aan de opvatting van Wessels met betrekking tot de mogelijkheid tot uitsluiting van de zorgverplichting, lijkt mij een uitsluiting van de reken- en verantwoordingsplicht al snel een beding dat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is (art. 6:248 lid 2 BW). Zie: *Opricht en dienstverlening*, B. Wessels en C.C. van Dam (red.), B. Wessels, *Algemene bepalingen inzake de overeenkomst van opdracht*, p. 9.

Hoever gaat de plicht tot verantwoording? Zoals uit het voorgaande is gebleken kunnen partijen dit in de overeenkomst bepalen. Contractueel kan deze verplichting naar de wensen van partijen worden ingekleurd. Een boekenclausule heeft geen effect op de omvang van de rekenplicht en de bank kan zich ook niet achter deze clausule verschuilen. Zij moet openheid van zaken geven. Hebben partijen niets hierover in de overeenkomst afgesproken dan zijn de aard van de opdracht en de omstandigheden van het geval beslissend. In deze casus moet WUH een gedetailleerde afrekening aan mevrouw Honig ter hand stellen. Deze gedetailleerdheid behoeft niet zover te gaan dat een overzicht van alle geldtransacties moet worden overgelegd. Dit blijft echter afhankelijk van de omstandigheden van het geval. In deze casus was WUH bereid om op elke concrete vraag een gespecificeerd antwoord te geven en had mevrouw Honigs aangegeven dat zij de discussie wilde beperken tot hoofdpunten, tot meer dan een gedetailleerde afrekening is de bank dan ook niet verplicht.

Mr S.Y.Th. Meijer
Universitair docent privaatrecht VU Amsterdam

De bepaalbaarheidseis bij verpanding van vorderingen nader afgebakend?

Gerechtshof 's-Hertogenbosch
18 maart 1996, n.g.

Inleiding

De vraag in welke mate een vordering bepaalbaar dient te zijn om (stil) te kunnen worden verpand, stond centraal in een arrest van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch (hierna te noemen: het Hof) van 18 maart 1996. Het belang van de vraag is groot: enerzijds omdat met de al of niet bepaalbaarheid van de te verpanden vordering de rechtsgeldigheid van de verpanding staat of valt (vgl. art. 3:84 lid 2 BW), anderzijds omdat de problematiek van de bepaalbaarheid nauw samenhangt met de constitutieve eis van registratie van een onderhandse pandakte (art. 3:239 lid 1 BW): moet er een pandakte geregistreerd worden waarin de te verpanden vorderingen zijn gespecificeerd (door middel van bijvoorbeeld de naam van de debiteur, een factuurnummer of een cliëntnummer), of mag het ook een pandakte zijn die weliswaar de vorderingen niet specificeert, maar aan de hand waarvan wel kan worden vastgesteld welke vorderingen zijn verpand?

De Hoge Raad besliste kort geleden in laatstgenoemde zin (HR 14 oktober 1994, NJ 1995, 447 m.nt. WMK (Stichting Spaarbank Rivierenland/Mr Gispen q.q.), besproken in NbBW door A.I.M. van Mierlo (1994, p. 114 e.v.); zie voorts J.W. Winter in NbBW 1995, p. 106 e.v.):

‘Voldoende is, dat de akte zodanige gegevens bevat, dat aan de hand daarvan kan worden bepaald, eventueel achteraf, om welke vordering het gaat.’

Aan de eis van registratie kan volgens de Hoge Raad dus ook worden voldaan door de te verpanden vorderingen niet in de pandakte zelf op te nemen, maar door in de akte te verwijzen naar computerlijsten, waarop de vorderingen worden vermeld.

In het geval dat leidde tot het bovenvermelde arrest van het Hof was er sprake van enige onzorgvuldigheid in het bijhouden van de boekhouding bij de schuldenaar/pandgever, waardoor die boekhouding niet met de computerlijsten overeenstemde. De vraag naar de werkbaarheid van de door de Hoge Raad toegestane ‘bepaalbaarheid achteraf’ van verpande vorderingen, kwam met deze situatie aan de orde.

Uit het arrest van het Hof kan een nadere invulling afgeleid worden van die ‘bepaling achteraf’: een dergelijke bepaling is mogelijk, maar dan dienen de datum van de computerlijst en het totaalsaldo van de daarop vermelde

vorderingen overeen te komen met de datum en het saldo van de pandakte. Computerlijst en pandakte dienen voorts overeen te stemmen met de boekhouding van de schuldenaar/pandgever, en met de facturen die zich onder de debiteuren van de verpande vorderingen bevinden (vgl. in deze zin ook A-G Hartkamp, conclusie voor het arrest van de Hoge Raad, onder B, nr 16).

Casus

Kledingproducent B.V. Lagero, hierna te noemen: Lagero, cedeert bij akte van 18 juli 1990 al haar (bestaande en toekomstige) vorderingen op derden (bij voorbaat) aan de Bank. Per 1 januari 1992 worden de regels van het pandrecht op deze cessie tot zekerheid van toepassing, zulks krachtens het overgangsrecht.

Wanneer Lagero faillieert, ontstaat er een geschil tussen de curator en de Bank over de vraag, welke van die nieuwe vorderingen zijn verpand: in de boekhouding van Lagero blijkt namelijk enige onzuiverheid geslopen te zijn bij de vastlegging van vorderingen (uitgedrukt in bedragen) en debiteuren. De navolgende opsomming van feiten is een selectie uit de opsomming door het Hof:

- er is een factuur van 30 september 1992, waarop een vordering wordt vermeld van Lagero op Ehco-KLM-kleding N.V. (hierna ook te noemen: Ehco), groot f 149.629,71;
- op twee pandlijsten, die op 2 oktober 1992 en 14 oktober 1992 aan de Bank worden gestuurd (en op 5 respectievelijk 15 oktober worden geregistreerd), wordt verwezen naar computerlijsten;
- op de betreffende computerlijsten wordt vermeld: (vordering op) Ehco-KLM-kleding f 0,00;
- op de eerste computerlijst wordt wel vermeld een vordering op Mobau, groot f 148.500,-;
- op de tweede computerlijst is een vordering geboekt op KLM N.V., groot f 313.681,11;
- in de administratie van Lagero wordt de vordering op Ehco van f 149.629,71 geboekt op de debiteurenkaart van KLM N.V.

Op 22 oktober 1992 deelt de Bank aan Ehco mee, dat de vordering ad f 149.629,71 aan de Bank was verpand. Ehco voldoet dit bedrag aan de Bank. Op 23 oktober 1992 wordt Lagero door de Rechtbank Breda in staat van faillissement verklaard.

Het geding in eerste aanleg

De curator in het faillissement van Lagero vordert betaling door de Bank van f 149.629,71, stellende dat van verpanding van deze vordering van Lagero aan de Bank geen sprake was, omdat, kortgezegd, niet aan de hand van de

gegevens in de pandakte kon worden vastgesteld dat er een vordering op Ehco bestond. Immers, de vordering op Ehco was op de beide computerlijsten op nihil gesteld.

De Bank voert aan, dat de op de eerste computerlijst vermelde vordering op Mobau, groot f 148.500,-, op een abusievelijk berustte, omdat deze vordering feitelijk zag op de vordering van f 149.629,71 op Ehco, overigens ter zake van een order ten behoeve van Mobau. De Bank legt ten bewijze van deze stelling de factuur van 30 september 1992, door Lagero aan Ehco gestuurd, over aan de rechtbank. De Bank stelt vervolgens, dat de vordering van f 149.629,71 op Ehco abusievelijk is geboekt op de tweede computerlijst, en wel als onderdeel van de op die lijst vermelde vordering op KLM N.V.; het aldaar vermelde bedrag van f 313.681,11 beliep in werkelijkheid dan ook een lager bedrag.

De rechtbank stelt vast dat er enige vergissingen in het spel waren, namelijk de vermelding op de eerste computerlijst van de vordering van Lagero op Mobau (omdat er geen vordering van Lagero op Mobau bestond), en het ten onrechte tot een te hoog bedrag vermelden van KLM N.V. als debiteur op de tweede lijst. Volgens de rechtbank werd feitelijk beoogd de vordering op Ehco te verpanden:

'Doorslaggevend is daarbij, dat de betrokken partijen - Lagero, Ehco en de Bank - zelf wisten om welke vordering het ging waarbij geen aanleiding bestaat het inzicht van Lagero zelf, niet aan de curator toe te rekenen. Uit het voorgaande volgt dat van een rechtsgeldige verpanding van de vorderingen op Ehco sprake is althans tot een bedrag van f 148.500,- (...).'

Voor de hoogte van de verpande vordering geldt het bedrag zoals op de computerlijst is genoemd, te weten f 148.500,-. Van de vordering die Lagero op Ehco had, groot f 149.629,71, is dus een bedrag van f 1.129,71 niet verpand.

Het geding in hoger beroep

De centrale vraag in hoger beroep is, of de vordering van Lagero op Ehco, groot f 149.629,71, ten tijde van de verpanding op voldoende wijze door de beide pandakten werd bepaald en of er dus sprake was van een geldige verpanding. De curator bepleit een ontkennende beantwoording, het Hof antwoordt bevestigend. De volgende omstandigheden acht het Hof voor deze beslissing doorslaggevend:

- de drie stellingen van de Bank, dat de vordering van Lagero op Mobau ad f 148.500,- in werkelijkheid betrof de vordering van Lagero op Ehco ad f 149.629,71; dat deze vordering werd vermeld onder de naam Mobau, omdat de betreffende leverantie uiteindelijk bestemd was voor Mobau, een afnemer van Ehco; en dat deze leverantie bij Lagero en Ehco bekend was als de order 'Mobau';

- de overlegging door de bank, ter adstructie van deze stellingen, van de factuur - met het nummer 1492 - van Lagero voor Ehco van 30 september 1992, op welke factuur de passage voorkomt: 'Uw telefonische order d.d. 07.07/92 t.b.v. Mobau'. Het factuurbedrag is f 149.629,71;
- de vermelding op de debiteurenkaart van KLM N.V., van Ehco-KLM/Mobau (curs. RW), met vermelding van het factuurnummer 1492 en het factuurbedrag ad f 149.629,71;
- het noemen op de tweede computerlijst van een vordering op KLM N.V. ten bedrage van f 313.681,11;
- het feit dat de onjuistheid van de vermelding van Mobau als debiteur van Lagero en het vermelde bedrag ad f 313.681,11 tussen partijen vaststaat;
- het feit (door de rechtbank terecht als doorslaggevend aangemerkt, aldus het Hof), dat de betrokken partijen - Lagero, Ehco en de Bank - wisten om welke vordering het ging.

Ondanks de onjuistheden in de administratie van Lagero kan en kon dus worden vastgesteld dat Lagero in oktober 1992 een vordering op Ehco had, zodat Lagero in staat was deze vordering te verpanden aan de Bank.

Samengevat: de bepaalbaarheid van de verpande vordering wordt door het Hof afgeleid uit verschillende feiten en omstandigheden: de beschikbare computerlijsten, de factuur van 30 september 1992 en de debiteurenkaart KLM N.V.; het tussen partijen vaststaande feit, dat Lagero geen debiteur met de naam Mobau had; het feit, dat de betrokken partijen - Lagero, Ehco en de Bank - wisten om welke vordering het ging.

De curator voert ook aan, dat de te verpanden vordering 'in' de pandakte voldoende duidelijk moet worden aangegeven, alsmede dat als relevante stukken alleen die stukken hebben te gelden waarnaar in de akte wordt verwezen en dat niet gelet mag worden op andere bescheiden zoals in casu de factuur en de debiteurenkaart. Het Hof verwierpt deze stelling: zij is niet terug te voeren op de wet of de jurisprudentie. Met de rechtbank is het Hof van oordeel, dat in casu wordt voldaan aan de in 1994 door de Hoge Raad gestelde eis, dat de pandakte zodanige gegevens bevat dat, eventueel achteraf, aan de hand daarvan kan worden vastgesteld om welke vordering het gaat.

De stelling van de curator, dat de Bank op de voor de verpanding relevante momenten - de registratiedata 5 en 15 oktober 1992 - niet wist dat de verpanding een vordering betrof van Lagero op Ehco (de Bank heeft op 22 oktober 1992 immers bij Lagero geïnformeerd omtrent die vordering) verwierpt het Hof eveneens. De verpanding was rechtsgeldig, ondanks het ontbreken bij de Bank van die

wetenschap, omdat voor een rechtsgeldige verpanding voldoende is, zoals de Hoge Raad in 1994 overwoog, dat de akte zodanige gegevens bevat dat, 'eventueel achteraf', kan worden vastgesteld om welke vordering het gaat. Het Hof bekrachtigt dan ook het vonnis van de rechtbank.

Commentaar

Instemming met de beslissing van het Hof

De centrale vraag in dit arrest, of de vordering (van Lagero op Ehco) ten tijde van de verpanding op voldoende wijze door de beide pandakten werd bepaald, laat zich veralgemeniseren tot de vraag welke gegevens een pandakte (bij een verpanding bij voorbaat) dient te bevatten om, eventueel achteraf, te kunnen bepalen om welke vordering het gaat (vgl. de Hoge Raad uitspraak, hiervoor in de inleiding geciteerd).

Het Hof legt speciale nadruk op de mogelijkheid de vaststelling achteraf te kunnen uitvoeren. In het onderhavige geval valt de beoordeling positief uit voor de Bank (pandhouder), omdat het Hof de uitspraak van de Hoge Raad ruim interpreteert. Deze benadering lijkt, gezien de feiten in het onderhavige geval, niet onredelijk. De bedoeling van de eisen van bepaalbaarheid (art. 3:84 lid 2 BW) en registratie is te waarborgen, dat over de vraag of en wanneer een bepaalde vordering is verpand, geen misverstand kan bestaan. Er dient een minimale waarborg te zijn tegen manipulatie van de bepaalbaarheid en, daarmee, van de registratie. De waarborg lag in het onderhavige geval in de feiten besloten: weliswaar vertoonde de boekhouding duidelijke onjuistheden, maar door de voorhanden gegevens en documenten te combineren, ontstond toch een samenhangend geheel. De in de inleiding geciteerde formule van de Hoge Raad wordt zodanig ruim opgevat, dat een bepaling achteraf om welke vordering het gaat, inderdaad mogelijk is. Dus ook met behulp van documenten, waar de pandakte niet rechtstreeks naar verwijst.

Naar mijn mening zal in die benadering dan wel moeten gelden, dat wanneer de puzzel achteraf niet 'kloppend' gekregen kan worden, een onzorgvuldige boekhouding - en daarmee: de verpanding van daarin 'verborgen' vorderingen - niet achteraf kan worden gesauveerd. Overeenstemming in de administratie van de pandgever, de pandhouder en de debiteur van de verpande vordering dient daarvoor, gezien de bovenbeschreven strekking van de eisen van bepaalbaarheid en registratie, wel de ondergrens te zijn.

Verhouding tot de eisen voor een rechtsgeldige verpanding

a. Volgens het huidige BW is het mogelijk een toekomstige vordering bij voorbaat te leveren (art. 3:97 jo 3:94 jo 3:84 BW) (onder het oude BW werd zulks reeds

algemeen aangenomen). De leveringshandeling wordt thans door de wet als reeds geldig aangemerkt, maar haar werking wordt opgeschort tot de beschikkingsbevoegdheid van de vervreemder ontstaat (vgl. art. 3:84 lid 1 BW). Dit is het geval op het moment dat het goed in diens vermogen komt. Voor de geldige levering bij voorbaat van een toekomstig vorderingsrecht zijn voorts vereist: een tot levering bestemde akte en mededeling van de levering aan de debiteur(en) van de vordering (art. 3:97 lid 1 jo. 3:94 lid 1 BW). Hetzelfde geldt voor een openbare verpanding bij voorbaat (art. 3:236 lid 2 jo. 3:97 lid 1 jo. 3:94 BW). Er dient dus een begin van duidelijkheid te zijn omtrent zowel de betrokken partijen (de cedent - pandgever, de cessionaris - pandhouder en de debitor cessus) als de over te dragen vordering. Art. 3:84 lid 2 BW eist voorts, dat het over te dragen goed bij de titel (bedoeld is: de *goederenrechtelijke* overeenkomst, vgl. Asser-Mijnssen-De Haan 3-I, nr 264) met voldoende bepaaldheid omschreven dient te zijn.

Met betrekking tot dit laatste, de 'voldoende bepaaldheid' van het over te dragen goed, maakte de Hoge Raad onder het oude recht reeds uit, dat de bepaaldheid van de over te dragen goederen bij de *verbintenisrechtelijke* titel nog niet behoef vast te staan (HR 13 januari 1938, NJ 1938, 566 (Kok/Mr Okma q.q.). In 1980 besliste de Hoge Raad, dat ook ten aanzien van de levering (de goederenrechtelijke overeenkomst) door uitlegging van de onderliggende rechtsverhouding moet kunnen worden vastgesteld, of een bepaald goed (een vordering) al dan niet tot de bij voorbaat geleverde (de bij de akte van levering bedoelde) goederen hoort (HR 24 oktober 1980, NJ 1981, 265 (Solleveld, Romijn & Co)). 'Voldoende bepaaldheid' leverde in dat geval op het samenstel van feiten, dat cedent en cessionaris wisten om welke vordering uit welke rechtsverhouding het zou gaan, dat de cedent zich reeds jegens zijn medevenoot had verbonden tot het verstrekken van een lening aan de toekomstige debiteur, en dat de identiteit van deze debiteur reeds vaststond, hoewel de rechtsverhouding met deze op zich nog niet bestond. In 1994 herhaalde de Hoge Raad deze benadering (het hiervoor, in de inleiding vermelde arrest). De Hoge Raad verwees ook hier naar een samenstel van feiten: voldoende is, dat de akte (i.c. de akte van verpanding) zodanige gegevens bevat, dat aan de hand daarvan kan worden bepaald, eventueel achteraf, om welke vordering het gaat.

- b. Voor de stille verpanding bij voorbaat van een toekomstige vordering is een mededeling aan de toekomstige debiteur niet vereist. Wel verlangt art. 3:239 lid 1

BW verpanding door òf een authentieke, òf een geregistreerde onderhandse akte. Ook verlangt dit artikel, dat de vordering zal ontstaan uit een reeds bestaande rechtsverhouding. Omtrent de bepaaldheid van het te verpanden goed bij de *vestigingshandeling* geldt, via de schakelbepaling art. 3:98 BW, de eis van art. 3:84 lid 2 BW (zie hiervoor, onder a). De formule van de Hoge Raad uit 1994 brengt in deze eis een versoepeling aan (zie het citaat in de inleiding).

Deze eisen mogen in onderling verband worden begrepen. De eis van voldoende bepaaldheid (art. 3:84 lid 2 BW) verwijst naar het algemene goederenrechtelijke vereiste van individualiseerbaarheid en specialiteit van het te verpanden object. Met de eis van registratie werd door de wetgever vooral beoogd antedatering van de pandakte tegen te gaan. Registratie bewerkstelligt immers een vaste dagtekening van de pandakte. Beide eisen strekken ertoe zoveel mogelijk te waarborgen, dat over de vraag of en wanneer een bepaalde vordering is verpand, geen enkel misverstand kan bestaan. De Hoge Raad stelt in 1994, dat een eventueel misverstand ook achteraf kan worden verholpen, en wel aan de hand van de pandakte en van de gegevens, waarnaar in die akte wordt verwezen.

De vraag (door de curator voor het Hof aan de orde gesteld) rijst nu, of de uitspraak van de Hoge Raad zo ruim mag worden opgevat, dat de vaststelling van de vordering om welke het gaat ook mag plaatsvinden aan de hand van gegevens waarnaar in de pandakte *niet* wordt verwezen. Het Hof beantwoordt deze vraag bevestigend, terecht naar mijn mening, om twee redenen.

In de eerste plaats, omdat aan de bedoeling van partijen, een (toekomstige) vordering stil te verpanden, recht moet worden gedaan, indien uit het samenstel van hun onderlinge verhouding en uit de gemaakte afspraken afgeleid kan worden welke vordering(en) het voorwerp van de verpanding was(ren). Uiteraard dient, zoals hiervoor al werd opgemerkt, omtrent de betrokken personen en de bij voorbaat te verpanden vorderingen dan wel duidelijkheid te bestaan (de stil pandhouder moet weten aan wie hij, indien de pandgever hiertoe aanleiding geeft, de mededeling van de verpanding moet doen; er moet overeenstemming zijn in de voorhanden feiten (de administratie van betrokkenen, de gegevens op de pandlijsten, de verklaringen van betrokkenen dienomtrent)).

In de tweede plaats, omdat hier een a fortiori-redenering past. In 1980 maakte de Hoge Raad met betrekking tot de cessie van *toekomstige* vorderingen al uit (zie hierboven), dat aan de hand van de voorhanden

feiten het Hof terecht tot de conclusie had kunnen komen, dat de vorderingen en de daarbij betrokken partijen voldoende identificeerbaar waren om van een geldige cessie bij voorbaat te kunnen spreken, zulks hoewel er nog geen rechtsverhouding cedent/debitor cessus was in de zin van (het latere) art. 3:239 lid 1 BW. Voor het onderhavige geval waarover het Hof besliste moet dan de bepaalbaarheid aan de hand van voorhanden feiten en omstandigheden met (veel) meer reden toelaatbaar zijn: in dit geval ging het immers om de verpanding (door registratie van de pandlijsten) van een inmiddels *bestaande* vordering (zij het, dat deze

registratie plaatsvond krachtens een verplichting daartoe). Indien de Hoge Raad bij cessie bij voorbaat van toekomstige vorderingen een 'bepaling van de vordering' achteraf toestaat, moet dit bij de verpanding van een bestaande vordering zeker het geval zijn. Onduidelikheden in de administraties mogen hieraan niet in de weg staan, *mits*, het zij herhaald, die administraties bij de bepaling achteraf in overeenstemming met elkaar blijken te zijn.

Mr R. Westrik
Universitair docent burgerlijk recht EUR

Dit tijdschrift behandelt maandelijks de ontwikkelingen op het gebied van het vermogensrecht, in het bijzonder het goederen- en verbintenissenrecht, het overeenkomstenrecht, onrechtmatige daadsrecht, faillissementsrecht, executie- en beslagrecht en zekerheidsrechten.

De redactie stelt zich ten doel om beknopt, actueel, praktijkgericht en compleet te zijn.
Aanbevolen citeerwijze: NbBW 1996, p...

Redactieleden

Mr A. G. Castermans, advocaat bij Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn te 's-Gravenhage

Prof. mr C. C. van Dam, hoogleraar privaatrecht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam

Mr N. Frenk, wetgevingsjurist bij de Directie Wetgeving van het Ministerie van Justitie

Mr A. van Hees, advocaat bij Stibbe Simont Monahan Duhot te Amsterdam

Mr G. J. Knijp, raadsheer in het gerechtshof te Leeuwarden

Prof. mr A. I. M. van Mierlo, hoogleraar privaatrecht aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam

Mr R. W. Polak, advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek te Amsterdam

Mr F. M. Smit, gerechtsauditeur bij het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad der Nederlanden

Prof. mr B. Wessels, hoogleraar privaatrecht en verbonden aan Moret Ernst & Young Ondernemingsrecht

Secretaris van de redactie

Mr drs J. A. M. Strens-Meulemeester, universitair docent burgerlijk recht aan de KU Nijmegen

Uitgever

Law & Practice Publishers B.V.
Postbus 384
7400 AJ Deventer
Telefoon: (0570) 64 05 04
Fax: (0570) 64 10 10

Abonnementsprijs

De abonnementsprijs bedraagt f 365,- per jaar inclusief btw, verzendkosten en solide opbergband.

Abonnementen

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met het kalenderjaar, dan wordt over het resterende gedeelte van dat jaar een evenredig deel van de abonnementsprijs in rekening gebracht. Het abonnement kan alleen schriftelijk tot uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een kalenderjaar verlengd.

ISSN 1380-6033